

राज्यातील अल्पसंख्याक लोकसमूहातील उमेदवारांना शासकीय / निमशासकीय सेवेत संधी उपलब्ध करण्याकरिता केंद्रीय लोकसेवा आयोग/महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग/बँकींग सेवा इत्यादी स्पर्धा परीक्षांसाठी तसेच व्यवसायिक अभ्यासक्रमामधील प्रवेशाकरिता घेण्यात येणाऱ्या सामाईक प्रवेश परीक्षांच्या पूर्वतयारीसाठी आणि इयत्ता १० वी व १२ वी अनुत्तीर्ण अल्पसंख्याक उमेदवारांकरिता “मौलाना आझाद मोफत शिकवणी व संबद्ध योजना” कार्यान्वित करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन

अल्पसंख्याक विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: राअआ २०१२/१०८/प्र.क्र. १८/का-९

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२

तारीख: २५ जून, २०१३.

प्रस्तावना —

रोजगार उपलब्धतेच्या बाबतीत अल्पसंख्याक समाज इतर समाज घटकांच्या तुलनेत मागे आहे. न्या.राजिंदर सच्चर समितीने केंद्र शासनास सादर केलेल्या अहवालात शासकीय / निमशासकीय सेवा व इतर सार्वजनिक उपक्रमांमधील सेवांमध्ये अल्पसंख्याक लोकसमूहाच्या असलेल्या अत्यल्प रोजगार सहभागाकडे सप्रमाण लक्ष वेधले असून अल्पसंख्याकांचे रोजगार क्षेत्रातील प्रतिनिधित्व वाढविण्याकरिता शासनाने जाणीवपूर्वक प्रयत्न करण्याची गरज असल्याचे प्रतिपादीत केले आहे.

राज्य सेवा, केंद्रीय सेवा तसेच निमशासकीय सेवांबरोबरच बँकिंग सेवा व इतर सार्वजनिक / खाजगी उपक्रम क्षेत्रातील सेवांमधील प्रवेशाकरिता अल्पसंख्याक लोकसमूहातील (मुस्लिम, ख्रिश्चन, शीख, बौद्ध, पारशी व जैन) उमेदवारांना शासकीय तसेच विश्वसनीय अशा बिगर शासकीय खाजगी संस्थांच्या माध्यमातून प्रशिक्षण देण्याकरिता विशेष योजना सुरु करण्याबाबत अल्पसंख्याकांच्या

कल्याणासाठी मा.पंतप्रधानांच्या नवीन १५ कलमी कार्यक्रमांतर्गत मार्गदर्शक सूचना विहित करण्यात आल्या आहेत.

केंद्रीय लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणाऱ्या विविध स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्व तयारीसाठी सन २००९-१० पासून राज्य प्रशासकीय सेवा प्रशिक्षण संस्थेच्या मुंबई, कोल्हापूर, नागपूर व औरंगाबाद येथील प्रशिक्षण केंद्रांमधून दरवर्षी प्रत्येकी १० होतकरु अल्पसंख्याक उमेदवारांना प्रशिक्षण देण्यात येते. याखेरीज यशवंतराव चव्हाण विकास प्रशासन प्रबोधिनी, पुणे येथील डॉ.आंबेडकर स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रामार्फत प्रतिवर्षी १० अल्पसंख्याक उमेदवारांना केंद्रीय लोकसेवा आयोगाकडून घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्व तयारीसाठी प्रशिक्षण देण्यात येते. अशाप्रकारे सद्यःस्थितीत दरवर्षी एकूण ५० अल्पसंख्याक उमेदवारांना केंद्रीय लोकसेवा आयोगाकडून घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्व तयारीसाठी प्रशिक्षण दिले जाते. तथापि या केंद्राची प्रवेश क्षमता मर्यादित असल्याने या केंद्रांतून प्रशिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे उत्तीर्ण होण्याचे प्रमाण अत्यंत नगण्य आहे. साहजिकच विविध स्पर्धा परीक्षांकरिता बसणाऱ्या अल्पसंख्याक लोकसमूहातील उमेदवारांचे यशस्वीततेचे प्रमाण वाढविण्याकरिता प्रशिक्षण केंद्रांची संख्या व प्रवेश क्षमता वाढविणे गरजेचे आहे. सद्यःस्थितीत प्रशिक्षण देणाऱ्या राज्य प्रशासकीय सेवा प्रशिक्षण संस्था आणि याखेरीज यशवंतराव चव्हाण विकास प्रशासन प्रबोधिनी, पुणे यांच्या प्रशिक्षण केंद्राची प्रवेश क्षमता मर्यादित असल्याने राज्यातील विश्वसनीय अशा नामांकित बिगर शासकीय खाजगी प्रशिक्षण संस्थांमार्फत जास्तीत जास्त अल्पसंख्याक उमेदवारांना स्पर्धा परीक्षांच्या तसेच व्यवसायिक अभ्यासक्रमांतील प्रवेशाकरिता घेण्यात येणाऱ्या सामाईक प्रवेश परीक्षांच्या पूर्व तयारीसाठी प्रशिक्षण दिले गेल्यास अल्पसंख्याक लोकसमूहातील उमेदवारांना अधिकाधिक रोजगार संधी उपलब्ध होऊ शकतील.

राज्यातील विश्वसनीय अशा नामांकित बिगर शासकीय खाजगी प्रशिक्षण संस्थांच्या माध्यमातून अल्पसंख्याक उमेदवारांना शासकीय सेवा भरती स्पर्धा परीक्षा / बँकींग सेवा भरती स्पर्धा परीक्षा / व्यवसायिक अभ्यासक्रमांतील प्रवेशाकरिता घेण्यात येणाऱ्या सामाईक प्रवेश परीक्षांच्या पूर्व तयारीसाठी प्रशिक्षण तसेच इयत्ता १० व १२ वी मध्ये अनुत्तीर्ण होणाऱ्या अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांसाठी शिकवणी वर्ग कार्यान्वित करून त्यांना रोजगाराचे कालानुरूप बदलते स्वरूप लक्षात घेऊन रोजगारक्षम

बनविण्याकरिता मौलाना आझाद मोफत शिकवणी व संबध्द योजना कार्यान्वित करण्याची बाब राज्य शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय—

राज्यातील विश्वसनीय अशा नामांकित बिगर शासकीय खाजगी प्रशिक्षण संस्थांच्या माध्यमातून अल्पसंख्याक लोकसमूहातील होतकरु उमेदवारांना सन २०१३-१४ या वर्षापासून पुढील क्षेत्रात प्रशिक्षण देण्याकरिता “मौलाना आझाद मोफत शिकवणी व संबध्द योजना” कार्यान्वित करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

- १) केंद्रीय नागरी सेवा
- २) राज्य नागरी सेवा (राजपत्रित अधिकारी संवर्ग)
- ३) राज्य नागरी सेवा (अराजपत्रित कर्मचारी संवर्ग)
- ४) बँकिंग सेवा
- ५) विविध व्यवसायिक अभ्यासक्रमांमधील प्रवेशाकरिता घेण्यात येणाऱ्या सामाईक प्रवेश परीक्षा
- ६) इ. १० वी व इ. १२ वी मध्ये अनुत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांसाठी विशेष शिकवणी वर्ग

योजनेची रुपरेषा व कार्यपध्दती :-

ही योजना केंद्रीय / राज्य लोकसेवा आयोग स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण, बँकींग सेवा स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण, विविध व्यवसायिक अभ्यासक्रमांमधील प्रवेशाकरिता सामाईक प्रवेश परीक्षांसाठी प्रशिक्षण आणि इयत्ता १० वी १२ वी अनुत्तीर्ण विद्यार्थ्यांसाठी विशेष शिकवणी वर्ग अशा चार वेगवेगळ्या भागांमध्ये विभाजित करण्यात आली आहे.

(I) योजनेंतर्गत प्रशिक्षण देण्यासाठी प्रशिक्षण केंद्रे :-

केंद्रीय / राज्य लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षा, बँकींग सेवा स्पर्धा परीक्षा, विविध व्यवसायिक अभ्यासक्रमांमधील प्रवेशाकरिता सामाईक प्रवेश परीक्षा यासाठी प्रशिक्षण आणि इयत्ता १० वी १२ वी अनुत्तीर्ण विद्यार्थ्यांसाठी शिकवणी वर्गाकरिता राज्यातील

मुंबई, ठाणे, अमरावती, औरंगाबाद, नागपूर, पुणे व नाशिक या शहरांमध्ये प्रशिक्षण केंद्रांची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(II) वेगवेगळ्या भागांमधील प्रशिक्षण वर्गांमध्ये प्रवेशासाठी उमेदवारांकरिता पात्रतेचे सर्वसाधारण निकष व प्रशिक्षणाच्या सर्वसाधारण अटी :-

- १) उमेदवार धार्मिक अल्पसंख्याक (मुस्लिम, बौद्ध, जैन, ख्रिश्चन, शीख व पारसी) समाजातील असावा.
- २) उमेदवार महाराष्ट्र राज्याचा अधिवासी असावा.
- ३) या प्रशिक्षणाचा लाभ फक्त प्रशिक्षणापुरता असेल, उमेदवारांना निवासाची व्यवस्था स्वतः करावी लागेल.
- ४) एकूण प्रशिक्षणार्थी उमेदवारांपैकी ३०% जागा मुलींसाठी राखीव असतील. जर प्रशिक्षण संस्थेने प्रशिक्षणासाठी विहित केलेल्या मानकांची पूर्तता करणाऱ्या पुरेशा अल्पसंख्याक मुली उपलब्ध होऊ शकल्या नाहीत तर मुलींसाठी राखीव असलेल्या जागा संबंधित अल्पसंख्याक प्रवर्गातील मुलांमधून समायोजित करण्यात येतील.
- ५) प्रशिक्षण योजनेसाठी उमेदवारांची निवड गुणवत्तेनुसार करण्यात येईल. मात्र समान गुण मिळाल्याच्या परिस्थितीत ज्या उमेदवारांचे वार्षिक कौटुंबिक उत्पन्न कमी असेल अशा उमेदवारांना प्रशिक्षणासाठी प्राधान्य देण्यात येईल व याकरिता तहसिलदार किंवा विशेष कार्यकारी अधिकारी यांनी दिलेला उत्पन्नाचा दाखला ग्राह्य धरण्यात येईल.

(III) प्रशिक्षण योजनेचे भाग व सर्वसाधारण कार्यपद्धती :-

भाग १ - अल्पसंख्याक लोकसमूहातील उमेदवारांचे शासकीय सेवेतील प्रमाण

वाढविण्याकरिता लोकसेवा आयोग स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्वतयारीकरिता

प्रशिक्षण:-

राज्यातील अल्पसंख्याक लोकसमूहामधील उमेदवारांचे शासकीय सेवेतील प्रमाण वाढविण्यासाठी केंद्रीय लोकसेवा आयोग तसेच महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणाऱ्या विविध स्पर्धा परीक्षांसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत पुढील प्रशिक्षणाचा समावेश असेल.

- (१) केंद्रीय लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्व तयारीसाठी प्रशिक्षण (भा.प्र.से. भा.पो.से. इ.)
- (२) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत राजपत्रित पदांच्या भरतीसाठी घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्व तयारीसाठी प्रशिक्षण (उप जिल्हाधिकारी, पोलीस उप अधिक्षक, तहसिलदार इ.)
- (३) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाकडून अराजपत्रित पदांच्या भरतीसाठी घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्व तयारीसाठी प्रशिक्षण (पोलीस उपनिरीक्षक, विक्रीकर निरीक्षक, मंत्रालयीन सहाय्यक, लिपीक-टंकलेखक इ.)

उमेदवारांसाठी अटी व शर्ती :-

योजनेचा लाभ घेण्यासाठी इच्छुक उमेदवारांनी पुढील अटी व शर्तीची पूर्तता करणे आवश्यक राहिल.

- १) उमेदवाराने कोणत्याही मान्यताप्राप्त विद्यापीठातून ५५% किंवा त्यापेक्षा जास्त गुणांसह पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी.
- २) उमेदवाराने केंद्रीय लोकसेवा आयोग / राज्य लोकसेवा आयोग यांच्यामार्फत आयोजित करण्यात येणाऱ्या नागरी सेवा परीक्षांसाठी विहित करण्यात येणाऱ्या इतर सर्व अर्हतांची पूर्तता करणे अनिवार्य आहे.
- ३) सर्वसाधारणपणे प्रशिक्षणाचा कालावधी १० महिने असेल, प्रशिक्षणासाठी उमेदवारांची निवड ही दरवर्षी प्रमुख वर्तमानपत्रांतून जाहिरात देऊन करण्यात येईल. प्रशिक्षण सर्वसाधारणपणे ऑगस्टमध्ये सुरु होईल.
- ४) या योजनेसाठी उमेदवारांची निवड पदवी परिक्षेत अर्जित केलेल्या गुणांनुसार गुणवत्तेवर आधारित करण्यात येईल.
- ५) या प्रशिक्षणाचा लाभ उमेदवारांना एकदाच घेता येईल. तथापि जे उमेदवार पूर्व परीक्षा उत्तीर्ण होतील, मात्र मुख्य परीक्षा उत्तीर्ण होऊ शकणार नाहीत अशा उमेदवारांना प्रशिक्षणाची एक अतिरिक्त संधी देण्यात येईल. तसेच जे उमेदवार पूर्व परीक्षा व मुख्य

परीक्षा उत्तीर्ण होतील, परंतु मुलाखत परीक्षा उत्तीर्ण होऊ शकणार नाहीत, अशा उमेदवारांना प्रशिक्षणाच्या दोन अतिरिक्त संधी देण्यात येतील.

लाभार्थी संख्या :-

या योजनेअंतर्गत प्रत्येक वर्षासाठी एकूण १००० पदवीधर उमेदवारांना प्रशिक्षणाची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येईल. त्यामधील २५० उमेदवारांना केंद्रीय लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्वतयारीसाठी, २५० उमेदवारांना महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत राजपत्रित पदांसाठी घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्वतयारीसाठी व ५०० उमेदवारांना महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या अराजपत्रित पदांसाठी घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्वतयारीसाठी प्रशिक्षण देण्यात येईल.

भाग २ - अल्पसंख्याक लोकसमूहातील उमेदवारांचे बँकींग क्षेत्रातील सेवांमधील

प्रमाण वाढविण्यासाठी बँकींग स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्वतयारीकरिता प्रशिक्षण:-

राज्यातील अल्पसंख्याक लोकसमूहामधील उमेदवारांचे बँकींग सेवेतील प्रमाण वाढविण्यासाठी बँकींग सेवा भरती मंडळामार्फत घेण्यात येणाऱ्या स्पर्धा परीक्षांच्या पूर्व तयारीकरिता प्रशिक्षण देण्यात येईल.

उमेदवारांसाठी अटी व शर्ती:-

योजनेचा लाभ घेण्यासाठी इच्छूक उमेदवारांनी पुढील अटी व शर्तीची पूर्तता करणे आवश्यक आहे.

- १) उमेदवाराने कोणत्याही मान्यताप्राप्त विद्यापीठातून ५५% किंवा त्यापेक्षा जास्त गुणांसह पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी किंवा या संदर्भात निर्धारित केलेली अर्हता धारण केलेली असणे आवश्यक आहे.
- २) बँकींग सेवा भरती मंडळामार्फत आयोजित करण्यात येणाऱ्या परीक्षांसाठी विहित केलेल्या इतर सर्व अर्हता उमेदवाराकडे असणे अनिवार्य आहे.
- ३) प्रशिक्षणाचा कालावधी ६ महिने किंवा शासन निर्धारित करेल इतका असेल. प्रशिक्षणासाठी उमेदवारांची निवड ही दरवर्षी प्रमुख वृत्तपत्रांतून जाहिरात देऊन करण्यात येईल. हे प्रशिक्षण सर्वसाधारणपणे ऑक्टोबरमध्ये सुरु होईल.

- ४) या योजनेसाठी उमेदवारांची निवड पदवी परिक्षेत अर्जित केलेल्या गुणांनुसार गुणवत्तेवर आधारित करण्यात येईल.
- ५) या प्रशिक्षणाचा लाभ उमेदवारांना केवळ एकदाच घेता येईल. प्रशिक्षणार्थी उमेदवाराने संबंधित प्रशिक्षण योजनेचा लाभ यापूर्वी घेतला नसल्याबाबतचे शपथपत्र संबंधित प्रशिक्षण संस्थेने त्या उमेदवाराकडून घेणे बंधनकारक असेल.

लाभार्थी संख्या :-

या प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत प्रत्येक वर्षी ४०० अल्पसंख्याक उमेदवारांना प्रशिक्षण देण्यात येईल.

भाग-३ - तांत्रिक तसेच व्यवसायिक अभ्यासक्रमांसाठी घेण्यात येणाऱ्या सामाईक प्रवेश परीक्षांच्या पूर्वतयारीसाठी प्रशिक्षण :-

अभियांत्रिकी, वैद्यकीय, व्यवस्थापन, सनदी लेखापाल, विधी व इतर तत्सम उच्च अभ्यासक्रमांसाठी घेण्यात येणाऱ्या सामाईक प्रवेश परीक्षांच्या पूर्व तयारीसाठी प्रशिक्षण सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येईल.

उमेदवारांसाठी अटी व शर्ती :-

- १) उमेदवाराने संबंधित अभ्यासक्रमामधील प्रवेशाकरिता घेण्यात येणाऱ्या सामाईक प्रवेश परीक्षेसाठी विहित केलेल्या अटींची पूर्तता करणे अनिवार्य आहे.
- २) या प्रशिक्षणाचा लाभ उमेदवारांना केवळ एकदाच घेता येईल. प्रशिक्षणार्थी उमेदवाराने संबंधित प्रशिक्षण योजनेचा लाभ यापूर्वी घेतला नसल्याबाबतचे शपथपत्र संबंधित प्रशिक्षण संस्थेने त्या उमेदवाराकडून घेणे बंधनकारक असेल.
- ३) प्रशिक्षणार्थी विद्यार्थ्यांची निवड त्यांनी माध्यमिक शालांत परीक्षा / उच्च माध्यमिक शालांत परीक्षेमध्ये अर्जित केलेल्या गुणांनुसार गुणवत्तेवर आधारित केली जाईल.
- ४) या प्रशिक्षणाचा लाभ फक्त प्रशिक्षणापुरता मर्यादित असेल. उमेदवारांना निवासाची व्यवस्था स्वतः करावी लागेल.

लाभार्थी संख्या :-

या प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत एकूण ६०० अल्पसंख्याक उमेदवारांना प्रशिक्षण देण्यात येईल. एकूण

६०० जागांपैकी २०० जागा वैद्यकीय शाखा अभ्यासक्रम, २०० जागा अभियांत्रिकी व वास्तुशास्त्र अभ्यासक्रम व उर्वरित २०० जागा सनदी लेखापाल, व्यवस्थापन, विधी या व तत्सम इतर व्यवसायिक अभ्यासक्रमांसाठी राखून ठेवण्यात येतील.

भाग- ४ माध्यमिक शालांत परीक्षा व उच्च माध्यमिक शालांत परीक्षेमध्ये अनुत्तीर्ण

झालेल्या अल्पसंख्याक विद्यार्थी / विद्यार्थिनींसाठी विशेष शिकवणी वर्ग :-

माध्यमिक शालांत परीक्षा व उच्च माध्यमिक शालांत परीक्षेमध्ये अनुत्तीर्ण झालेल्या अल्पसंख्याक लोकसमूहातील विद्यार्थी / विद्यार्थिनींना पुन्हा परीक्षेस बसून उत्तीर्ण होण्यास सहाय्य करण्याकरिता विशेष शिकवणी वर्ग सुरु करण्यात येतील

उमेदवारांसाठी अटी व शर्ती :-

- १) सर्वसाधारणपणे प्रशिक्षणाचा कालावधी १० महिने किंवा शासन निर्धारित करेल इतका असेल,
- २) या शिकवणी वर्गाचा लाभ इयत्ता १० वी व इयत्ता १२ वीच्या परीक्षेस बाहेरून बसणाऱ्या उमेदवारांना तसेच मदरशांमधून शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना देखील देण्यात येईल.
- ३) उमेदवारासाठी कमाल वयोमर्यादा २५ वर्षे इतकी असेल. या योजनेतर्गत जे विद्यार्थी / विद्यार्थिनीं तुलनेने कमी गुणांनी अनुत्तीर्ण झाले असतील अशा विद्यार्थ्यांना प्राधान्य देण्यात येईल.

लाभार्थी संख्या :-

या विशेष शिकवणी वर्ग कार्यक्रमांतर्गत इयत्ता १० वी मध्ये अनुत्तीर्ण झालेल्या नियमित तसेच बाहेरून परीक्षेस बसणाऱ्या व मदरशांमधील १००० विद्यार्थी / विद्यार्थिनींना, तर इयत्ता १२ वी मध्ये अनुत्तीर्ण झालेल्या नियमित तसेच बाहेरून परीक्षेस बसणाऱ्या व मदरशांमधील १००० विद्यार्थी / विद्यार्थिनींना शिकवणी वर्गाचा लाभ देण्यात येईल.

(IV) प्रशिक्षण संस्थांच्या निवडीचे निकष :-

लोकसेवा आयोग स्पर्धा परीक्षा, बँकींग सेवा स्पर्धा परीक्षा आणि व्यवसायिक अभ्यासक्रमाकरिता घेण्यात येणाऱ्या सामाईक प्रवेश परीक्षांच्या पूर्वतयारीसाठी आयोजित करण्यात येणाऱ्या प्रशिक्षण कार्यक्रमाकरिता तसेच इयत्ता १० वी व इयत्ता १२ वी अनुत्तीर्ण विद्यार्थ्यांकरिता विशेष शिकवणी वर्ग चालविण्यासाठी राज्यातील मुंबई, पुणे, ठाणे, औरंगाबाद, नागपूर, नाशिक, अमरावती येथील नामांकित खाजगी प्रशिक्षण संस्थांची निवड करण्याकरिता प्रमुख वृत्तपत्रांमधून व्यापक प्रसिध्दी दिली जाईल व स्पर्धा परीक्षा क्षेत्रात कार्यरत असणाऱ्या नामांकित संस्थांची निवड शासनामार्फत करण्यात येईल. उपरोल्लेखित ७ शहरांत प्रत्येकी १०० किंवा शासन निर्धारित करेल इतक्या उमेदवारांसाठी प्रशिक्षणाची सुविधा उपलब्ध करण्यात येईल. प्रशिक्षण संस्थांची निवड पुढील निकषांच्या आधारे करण्यात येईल.

- १) संस्था शासन मान्य / नोंदणीकृत असावी,
- २) संस्थेस भरतीपूर्व प्रशिक्षणाचा/ शैक्षणिक परीक्षा पूर्व तयारीचा किमान ५ वर्षांचा अनुभव असावा,
- ३) संस्थेकडे आवश्यक प्रमाणात पूर्णकालिक किंवा अंशकालिक, अनुभवी प्रशिक्षक वर्ग असणे आवश्यक ,
- ४) प्रशिक्षण संस्थेकडे वर्ग खोल्या, प्रशिक्षण साहित्य, ग्रंथालय, पिण्याचे पाणी, स्वच्छतागृह इत्यादी सुविधा असणे आवश्यक,
- ५) ज्या संस्थाचे युपीएससी / एमपीएससी/ बँकिंग/ सामायिक प्रवेश परीक्षा यामध्ये उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांचे प्रमाण जास्त आहे अशा संस्थांना प्राधान्य देण्यात येईल.
- ६) प्रत्येक निवडलेली संस्था तीन वर्षासाठी निवडली जाईल. मात्र ज्या संस्थेचा निकाल ०% लागेल, त्या संस्थेची मान्यता पुढे चालू ठेवता येणार नाही.
- ७) संबंधित संस्थेने प्रशिक्षणासाठी निवड झालेल्या उमेदवारांची नावे, पत्ते व त्यांचे फोटो संस्थेच्या संकेत स्थळावर (वेबसाईट) प्रदर्शित करणे आवश्यक राहील.

(V) प्रत्येक प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी अल्पसंख्याक प्रवर्गनिहाय उपलब्ध जागा / संख्या:-

भाग-१ ते भाग - ४ येथे नमूद केलेल्या प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी अल्पसंख्याक लोकसमूहनिहाय उमेदवारांची संख्या पुढीलप्रमाणे असेल .

अ.क्र.	अभ्यासक्रम	मुस्लिम	ख्रिश्चन	पारसी	जैन	शीख	बौद्ध	एकूण
१	यू.पी.एस.सी.	१३८	२०	१०	२०	१२	५०	२५०
२	एम.पी.एस.सी. (राजपत्रित पदे)	१३८	२०	१०	२०	१२	५०	२५०
३	एम.पी.एस.सी. (अराजपत्रित पदे)	२७६	४०	२०	४०	२४	१००	५००
४	बँकींग	२२०	३०	१५	३०	२५	८०	४००
५	सामाईक प्रवेश परीक्षा	३३०	६०	३६	६६	४८	६०	६००
६	इयत्ता १० वी व १२ वी अनुत्तीर्ण अल्पसंख्याक विद्यार्थी / विद्यार्थिनींसाठी विशेष शिकवणी	११००	१४०	१००	१४०	१००	४२०	२०००
	एकूण	२२०२	३१०	१९१	३१६	२२१	७६०	४०००

एखाद्या अल्पसंख्याक लोकसमूहातील उमेदवार उपलब्ध न झाल्यास, त्याऐवजी अन्य अल्पसंख्याक लोकसमूहातील उमेदवारास प्रवेश देण्यात येईल. एखाद्या अल्पसंख्याक लोकसमूहातील पुरेशा मुली उपलब्ध होऊ शकल्या नाहीत तर, मुलींसाठी राखीव असलेल्या जागा संबंधित अल्पसंख्याक प्रवर्गातील मुलांमधून समायोजित करण्यात येतील.

(VI) प्रशिक्षण संस्थांना टप्पानिहाय अदा करण्यात येणाऱ्या अनुदानाचे प्रमाण :-

प्रशिक्षण संस्थांना प्रशिक्षण योजनेअंतर्गत शासनाकडून पुढील टप्प्यात अनुदान उपलब्ध करून देण्यात येईल :-

अ.क्र.	टप्पा	यूपीएससी/एमपीएससी		बँकिंग परीक्षा	सामाईक परीक्षा (सीईटी)	इयत्ता १० वी व १२ वी अनुत्तीर्ण अल्पसंख्याक विद्यार्थी / विद्यार्थिनींसाठी विशेष शिकवणी
		राजपत्रित	अराजपत्रित			
१	संस्थांची निवड केल्यानंतर	२५%	२५%	२५%	१०%	१०%
२	पूर्व परीक्षेनंतर	२५%	२५%	--	६०%	७०%
	सामाईक परीक्षा प्रशिक्षण					
३	मुख्य परीक्षा नंतर	२५%	२५%	५०%		
४	अंतिम निकालानंतर / मुलाखतीनंतर	२५%	२५%	२५%	३०%	२०%

प्रशिक्षणार्थी उमेदवारांची प्रशिक्षण वर्गातील किमान ८५% उपस्थिती, तसेच फक्त प्रत्यक्षात परीक्षेस बसलेल्या उमेदवारांच्या प्रमाणात व शासन वेळोवेळी निर्धारित करील, अशा अटीच्या अधीन राहून प्रशिक्षण संस्थेस निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(VII) योजनेंतर्गत प्रशिक्षण संस्थांना अदा करण्यात यावयाची रक्कम :-

निवड झालेल्या प्रशिक्षण संस्थांना खाली दर्शविल्याप्रमाणे कमाल अनुदान उपलब्ध करून दिले जाईल. या अनुदानामध्ये सर्व शिकवणी खर्च आणि शुल्क यासह पाठ्यपुस्तके व लेखन साहित्य याचा समावेश असेल.

योजना / अभ्यासक्रम	संस्थांना अदा करण्यात यावयाची रक्कम / निधी
केंद्रीय नागरी सेवा परीक्षा	रु.२५,००० प्रति उमेदवार किंवा संस्थेमार्फत आकारण्यात येणारी फी यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम
राज्य नागरी सेवा परीक्षा (राजपत्रित)	रु.२०,००० प्रति उमेदवार किंवा संस्थेमार्फत आकारण्यात येणारी फी यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम
राज्य नागरी सेवा (अराजपत्रित)	रु.१५,००० प्रति उमेदवार किंवा संस्थेमार्फत आकारण्यात येणारी फी यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम
बँकींग परीक्षा	रु.८,००० प्रति उमेदवार किंवा संस्थेमार्फत आकारण्यात येणारी फी यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम
सामाईक प्रवेश परीक्षा	रु.२०,००० प्रति उमेदवार प्रती वर्ष किंवा संस्थेमार्फत आकारण्यात येणारी फी यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम दोन वर्षांसाठी कमाल मर्यादा रु. ४०,०००/-
इयत्ता १० वी व १२ वी अनुत्तीर्ण अल्पसंख्याक विद्यार्थी / विद्यार्थिनींसाठी विशेष शिकवणी वर्ग	इयत्ता १० वी साठी प्रति उमेदवार रु.४०००/- व इयत्ता १२ वी साठी प्रति उमेदवार रु.५०००/- किंवा संस्थेमार्फत आकारण्यात येणारी फी यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

(VIII) योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी यंत्रणा

या योजनेची अंमलबजावणी राज्य शासनाच्या क्षेत्रीय यंत्रणेमार्फत केली जाईल अथवा शासनाकडून वर्तमानपत्रांद्वारे जाहिरात देऊन एजन्सीची निवड केली जाईल. याबाबतच्या सूचना स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येतील. योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी उपलब्ध होणाऱ्या निधीच्या १% इतका निधी किंवा संबंधित एजन्सीकडून जे दर प्राप्त होतील, त्यापैकी जी रक्कम कमी असेल तेवढी

रक्कम संबंधित नोडल एजन्सी यांना प्रशासकीय खर्चासाठी उपलब्ध करून देण्यात येईल. योजनेच्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी नोडल एजन्सीवर पुढील जबाबदाऱ्या असतील.

- १) प्रशिक्षणासाठी अल्पसंख्यांक प्रवर्गनिहाय विहित करण्यात आलेल्या जागांनुसार उमेदवारांची यादी तयार करणे आणि या शासन निर्णयामध्ये विहित करण्यात आलेल्या तरतूदीनुसार गुणवत्तेवर आधारित व विहित उत्पन्न मर्यादेनुसार उमेदवारांची प्रशिक्षणासाठी प्राथमिकता ठरविणे. नोडल एजन्सी वेगवेगळ्या प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी उमेदवारांकरिता विहित करण्यात आलेल्या पात्रतेच्या निकषांची पूर्तता करणाऱ्या इच्छुक उमेदवारांकडून ऑन लाईन प्रवेशाकरिता जाहिरात देईल.
- २) संबंधित भरती परीक्षेकरिता विहित करण्यात आलेल्या पात्रता परीक्षेमध्ये अर्जित केलेल्या गुणांनुसार किंवा प्रवेश परीक्षेच्या माध्यमातून नोडल एजन्सी पात्र व निवडलेल्या उमेदवारांची गुणवत्ता यादी तयार करील. मात्र उमेदवारांना समान गुण मिळाल्याच्या परिस्थितीत ज्या उमेदवाराच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न अन्य उमेदवारांच्या तुलनेत कमी असेल, त्या उमेदवारास प्रशिक्षण कार्यक्रमास प्रवेशाकरिता प्राधान्य देण्यात येईल.
- ३) प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्था व त्यामधील विद्यार्थ्यांचा हजेरीबाबत मासिक व तिमाही अहवाल शासनाच्या अल्पसंख्यांक विकास विभागास सादर करणे.
- ४) संबंधित प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रशिक्षण घेत असलेल्या उमेदवारांपैकी ८५% प्रशिक्षणार्थ्यांची उपस्थिती असलेल्या उमेदवारांची यादी तसेच परीक्षेसाठी नाव नोंदणी केलेल्या व परीक्षेस बसलेल्या प्रशिक्षणार्थ्यांचा तपशील सादर करणाऱ्या प्रशिक्षण संस्थांना वेगवेगळ्या टप्प्यामध्ये अनुज्ञेय असलेले अनुदान वितरित करणे.
- ५) प्रशिक्षित उमेदवारांचा डाटाबेस ठेवणे, उमेदवारांशी संपर्क व समन्वय ठेवणे, निवड झालेल्या उमेदवारांच्या नावांची यादी शासनास सादर करणे व संबंधित संस्थेच्या संकेत स्थळावर (वेबसाईटवर) ही माहिती प्रदर्शित केल्याची खात्री करणे.
- ६) आवश्यकता असल्यास प्रसंगानुरूप उमेदवारांची चाळणी परिक्षा घेणे.

या योजनेंतर्गत होणारा खर्च “मागणी क्र.झेडई - १, २२३५, सामाजिक सुरक्षा व कल्याण, २०० इतर कार्यक्रम, राज्य योजनांतर्गत योजना (०१) अल्पसंख्याकांना सहाय्य, (०१) (०१) मोफत शिकवणी व संलग्न योजना याकरिता सहायक अनुदान (२२३५ ए ०८९) या लेखाशीर्षाखाली दर्शविण्यात येईल व त्या त्या वित्तीय वर्षात या शीर्षाखाली उपलब्ध तरतुदीतून भागविण्यात येईल.

हा शासन निर्णय उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, सामान्य प्रशासन विभाग आणि नियोजन विभाग यांच्या सहमतीने तसेच वित्त विभागाने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ६२/१३/व्यय-४, दि. २६.०१.२०१३ अन्वये दिलेल्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३०६२५१५५९४६१०१४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(व्यंकटेश भट)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव,
३. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव,
४. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन,
५. अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव / सचिव सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय,
६. सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई
७. महालेखापाल , १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता / लेखा परीक्षा), मुंबई/नागपूर,

८. सर्व विभागीय आयुक्त,
९. महासंचालक, यशदा, पुणे
१०. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, (प्रसिध्दीसाठी)
११. सर्व जिल्हाधिकारी,
१२. संचालक, तंत्रशिक्षण / व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण / वैद्यकीय शिक्षण / उच्च शिक्षण / शालेय शिक्षण
१३. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई,
१४. निवासी लेखापरीक्षा अधिकारी, मुंबई,
१५. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
१६. सर्व मा. मंत्री / मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
१७. सर्व मंत्रालयीन विभाग,
१८. विभागातील सर्व अधिकारी / कार्यासने,
१९. निवडनस्ती (कार्यासन-९)